

Vähemmistöpoliittinen toimintasuunnitelma

ASIAKIRJAN NIMI	Vähemmistöpoliittinen toimintasuunnitelma	VOIMASSAOLOAIKA	13.4.2021
ASIAKIRJATYYPPI	Toimintasuunnitelma	PÄÄTÖS/HYVÄKSYNTÄ	Kunnanhallitus 13.4.2021 § 63
ASIAKIRJAN OMISTAJA	Pajalan kunta	VERSIO	2
ASIAKIRJAN VASTAAVA	Vähemmistövaliokunta	TARKASTETTU	

Sisältö

Vähemmistöpoliittinen toimintasuunnitelma	1
1 Johdanto	2
1.1. Kansallinen vähemmistöpolitiikka.....	3
1.2 Pajalan kunnan vähemmistöpolitiikka.....	4
1.3 Tavoitteet.....	5
1.4 Evaluointi.....	6
2 Neuvonpito ja kartoitus	7
3 Tiedotus	8
4 Kulttuuri ja vapaa-aika	9
5 Esikoulu ja koulu	10
6 Sosiaalipalvelu ja sairaanhoito	11

1 Johdanto

1.1 Kansallinen vähemmistöpolitiikka

Ruotsi hyväksyi vuonna 2000 kansallisten vähemmistöjen suojaa koskevan puitesopimuksen sekä alueellisten ja vähemmistökielten eurooppalaisen peruskirjan. Valtiopäivien päätös oli laajalti yksimielinen ja merkitsi ensimmäistä askelta kohti Ruotsin vähemmistöpolitiikan suunnanmuutosta. Vähemmistöpolitiikan tarkoituksena on suojata historiallisten vähemmistöjen kielten ja kulttuurien säilyttämisoikeutta. Ruotsin kansalliset vähemmistöt ovat juutalaiset, romanit, saamelaiset, ruotsinsuomalaiset ja tornionlaaksolaiset. Kansalliset vähemmistökielet ovat jiddişi, romani, saame, suomi ja meänkieli, *kielilaki (SFS 2009:600)*. Meänkieli, saame ja suomi saivat päätöksen yhteydessä vahvistetun suojan erityisillä hallintoalueilla.

1.2 Pajalan kunnan vähemmistöpolitiikka

Monet Ruotsin kunnista on jaettu hallintoalueisiin. Pajalan kunta kuuluu vuodesta 2000 suomen ja meänkielen hallintoalueeseen. Sen johdosta tornionlaaksolaisella ja ruotsinsuomalaisella vähemmistöllä on kunnassa erityisiä lainsäätämiä oikeuksia *kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä säädetyn lain mukaan (2009:724)*.

Tämän toimintasuunnitelman lähtökohtana on *kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä säädetty laki (2009:724)*, *kielilaki (SFS 2009:600)* sekä *Kansallisten vähemmistöjen oikeudet, käsikirja kunnille, maakäräjille ja alueille* -niminen julkaisu. Ajankohtainen toimintasuunnitelma on tuotettu yhdessä vähemmistöneuvoston, kulttuurin ja koulutuksen sekä sosiaalipalvelun kanssa. Toimintasuunnitelman tavoitteena on toimia työkaluna, kun kunnat ja vähemmistöt yhdessä tulevaisuudessa pyrkivät löytämään tien tehokkaalle ja tarkoituksenmukaiselle työlle vähemmistökysymyksissä. Toimintasuunnitelma tarkastetaan tarvittaessa.

1.3 Tavoitteet

Tulevaisuudessa kunta:

- työskentelee aktiivisesti meän- ja suomen kielen aseman turvaamiseksi tarjoamalla palveluja näillä kielillä esimerkiksi kulttuuritoiminnan avulla
- hakee uusia uria meänkielen säilyttämiseksi
- panostaa suomen ja meänkielen näkyvyyteen niiden aseman parantamiseksi
- aikoo saada useampia kuntalaisia sitoutumaan suomen ja meänkieleen
- aikoo saada useampia kuntalaisia – etenkin lapsia ja nuoria – oppimaan, kehittämään ja käyttämään vähemmistökieliä.
- esittää, että meän- ja/tai suomen kielen taidot luetaan ansioksi rekrytoitaessa henkilöitä kunnan virkoihin.

1.4 Evaluointi

Tämä toimintasuunnitelma on voimassa vuodesta 2020 eteenpäin. Sen jälkeen toimintasuunnitelmaa evaluoidaan ja päivitetään joka kolmas vuosi. Budjetin ja toimien taloudellista ja toiminnallista seurantaan tehdään vuosittain. Vähemmistötyön tavoiteryhmänä on ennen kaikkea vähemmistökieliä puhuvat lapset, nuoret sekä ikääntyneet.

2 Neuvonpito ja kartoitus

Lainsäädäntö

”Hallintoviranomaisten on annettava kansallisille vähemmistöille vaikutusmahdollisuus heitä koskevissa kysymyksissä ja neuvoteltava vähemmistöjen kanssa senkaltaisissa kysymyksissä.

Neuvonpito toteutetaan ensimmäisen kohdan mukaan siten, että hallintoviranomainen käy strukturoitua vuorokeskustelua kansallisten vähemmistöjen kanssa voidakseen viranomaisen päätöksenteossa huomioida vähemmistöjen näkökannat ja tarpeet, *laki (2018:1367)*”.

(5 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

Toimenpiteet

- Neuvonpidot järjestetään kunnan ja yhteiskunnan tehtävien tiimoilta vähemmistöjen ja kunnan havaitsemien tarpeiden tunnistamiseksi. Neuvonpidot järjestetään sekä strukturoituina yhteistoimintakokouksina että avoimina neuvonpitoina. Vähemmistökoordinaattori esittelee kokouksissa kaikkien osapuolten ajankohtaistamia asioita. Yhteistoimintakokouksia järjestetään kahdesti vuodessa tai tarvittaessa useammin.
- Kysynnän johdosta Pajalan kunta toimii yhdessä neuvonpitojen kautta muiden vähemmistöjen kuten saamelaisten, romanien ja juutalaisten kanssa.
- Neuvonpitoja järjestetään ympäri Pajalaa.
- Vähemmistökielten kartoitus toteutetaan joka kolmas vuosi.

3 Tiedotus

Lainsäädäntö

”Kuntien ja alueiden on informoitava kansallisia vähemmistöjä heidän oikeuksistaan ja yhteiskunnan vastuusta tämän lain ja laissa viitattavien määräysten mukaisesti. Sama koskee valtiollisia hallintoviranomaisia, joiden toiminta on tärkeää kansallisille vähemmistöille tai vähemmistökielille, laki (2019:938)”.

(3 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

” Kielilain (2009:600) mukaan yhteiskunnalla on erityinen vastuu kansallisten vähemmistökielten suojelussa ja kehittämisessä.”

(4 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

”Yksityishenkilöillä on oikeus suomen, meänkielen ja saamen käyttämiseen suullisissa ja kirjallisissa yhteyksissään hallintoviranomaisen kanssa, jonka maantieteellinen toiminta-alue kokonaan tai osittain on yhteneväinen vähemmistökielten hallintoalueen kanssa. Se koskee myös asioita, joissa henkilö on osapuoli tai osapuolen edustaja, mikäli asia kytkeytyy hallintoalueeseen.

Jos henkilö käyttää suomea, meänkieltä tai saamea sellaisessa asiassa, viranomainen on velvollinen vastaamaan suullisesti samalla kielellä. Yksityishenkilöllä ilman juridista avustajaa on myös oikeus pyynnöstä saada asiassa tehty päätös ja sen perusteet kirjallisesti käännettyinä suomen, meänkielen tai saamen kielelle.

Viranomaisen on muutoin pyrittävä vastaamaan henkilöille näillä kielillä.”

(8 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

Toimenpiteet

- Kunnan verkkosivuilta, sosiaalisesta mediasta ja ilmoituksista tulee ilmetä, että kuntalaisilla on oikeus saada meän- ja suomenkielistä palvelua.
- Kunnan verkkosivuilla tulee olla kansallisia vähemmistöjä, kansallisia vähemmistökieliä ja vähemmistölainsäädäntöä käsitteleviä tietoja.
- Vähemmistökielten käsittelijän on toimitettava tietoja meänkielellä, suomeksi ja muilla vähemmistökielillä kunnan verkkosivuilla, ilmoituksissa ja sosiaalisessa mediassa.
- Kunnan tiedotus käännetään meän- ja suomen kielelle.
- Kunnalliset asiakirjat käännetään tarvittaessa meän- ja suomen kielelle.
- Kunnan on verkkosivuillaan ja sosiaalisessa mediassa jatkuvasti informoitava kunnan vähemmistökielisestä toiminnasta.
- Kunnan on nostettava esille suomalainen ja tornionlaaksolainen kulttuuriperintö.
- Kunnallisen toiminnan ja toimipaikkojen on kohtuullisessa määrin saatava meän- ja suomenkieliset kyltit.
- Suomen- ja meänkielen taidot lasketaan ansioksi kunnan työpaikoissa.
- Kunnantalon vastaanotossa on oltava tietoja meän- ja suomen kielen käyttömahdollisuudesta yhteyksissä kunnan kanssa.
- Kunnan puhelinvastaajan on annettava tietoja meän- ja suomen kielellä.
- Kunnan viranhaltijoille ja luottamushenkilöille annetaan kansallisia vähemmistöjä sekä vähemmistöpoliittista lainsäädäntöä koskevaa koulutusta. Koulutus sopeutetaan eri tarvetasojen mukaan.
- Kunnan työntekijöille tarjotaan meän- ja suomen kielen oppimismahdollisuutta.

4 Kulttuuri ja vapaa-aika

Lainsäädäntö

”Kielilain (2009:600) mukaan yhteiskunnalla on erityinen vastuu kansallisten vähemmistökielten suojelussa ja kehittämisessä.

Yhteiskunnan on myös muutoin edistettävä kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia kulttuurinsa säilyttämiselle ja kehittämiselle Ruotsissa. Erityisen tärkeää on lasten kulttuuri-identiteetin kehittäminen ja oman vähemmistökielen käytön edistäminen.”

(4 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

Toimenpiteet

- Kansallisille vähemmistöille annetaan mahdollisuus vaikuttaa kunnan kulttuuritoimintaan. Kunnan tulee edistää tukihakemuksia, jotka koskevat meän- ja suomenkielistä kulttuuritoimintaa sekä tornionlaaksolaisen ja suomalaisen kulttuurin esille nostamista.
- Kunnan on tuettava meänkielen kielenhuoltotyötä kuten esimerkiksi kielen sanaston ja kieliopin kuvaamista ja kehittämistä.
- Kunnan on aktiivisesti tehtävä yhteistyötä muiden Ruotsissa olevien meän- ja suomen kielen hallintokuntien kanssa, etenkin Norrbottenissa.
- Kunnan on pitkäjännitteisesti tuettava ja tehtävä yhteistyötä kunnallisten toimielinten ja muun Norrbottenin kanssa toiminnassa, joka tähtää meän- ja suomen kielen sekä tornionlaaksolaisen ja suomalaisen kulttuurin kehittämiseen.
- Kunta liputtaa saamelaisten kansallispäivänä 6. helmikuuta, ruotsinsuomalaisten päivänä 24. helmikuuta, romanien kansallispäivänä 8. huhtikuuta, tornionlaaksolaisten päivänä 15. heinäkuuta ja Suomen itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta.
- Pajalan kunnankirjasto jatkaa uuden meänkielisen kirjallisuuden hankintoja. Kunnankirjasto tarjoaa laajaa suomenkielisen kirjallisuuden, lehtien, aikakauslehtien sekä elokuvien valikoimaa.
- Kansallisilla vähemmistökielillä tarjottava kulttuuri on asetettava esille kirjastoissa.
- Kunta nostaa kansalliset vähemmistöt esille lippujen/viirien avulla.

5 Esikoulu ja koulu

Lainsäädäntö

”Kielilain (2009:600) mukaan yhteiskunnalla on erityinen vastuu kansallisten vähemmistökielten suojelussa ja kehittämisessä.

Yhteiskunnan on myös muutoin edistettävä kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia kulttuurinsa säilyttämiseksi ja kehittämiseksi Ruotsissa. Erityisen tärkeää on lasten kulttuuri-identiteetin kehittäminen ja oman vähemmistökielen käytön edistäminen.”

(4 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

”Huoltajien sitä vaatiessa hallintoalueeseen kuuluvan kotikunnan on kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä säädetyn lain (2009:724) mukaan tarjottava lapselle paikkaa esikoulussa, jossa koko koulutusta tai olennaista osaa siitä harjoitetaan suomen kielellä, meänkielellä tai saamen kielellä.

Esikoulupaikkaa lapselleen hakevilta huoltajilta on kysyttävä, haluavatko he saada paikan ensimmäisen kappaleen tarkoittamassa esikoulussa, laki (2018:1368)”.

(Koululaki 8.kap 12 § (2010:800)).

”Kansalliseen vähemmistöön kuuluvalle [on] annettava mahdollisuus vähemmistökielen oppimiseen, kehittämiseen ja käyttämiseen.”

(14 § Språklag (2009:600))

Toimenpiteet

- Esikouluikäisillä lapsilla on oikeus esikoulutoimintaan, jossa koulutusta kokonaisuudessaan tai olennaiselta osaltaan annetaan meän- tai suomen kielellä. Meän-, suomen sekä ruotsinkielisiä hakemuskavakkeita saa kunnan verkkosivuilta. Meän- tai suomenkielisen esikoulutoiminnan mahdollisuutta koskevia tietoja jaetaan myös yhdessä kunnan postilähetyksen kanssa.
- Kaikkien esikoulujen toiminnan on sisällettävä meän- ja suomenkielisiä piirteitä.
- Esikoulun on järjestettävä satutuokioita ja muita aktiviteetteja suomen ja meänkielellä esikoululapsille.
- Äidinkielen opetusoikeutta koskevia tietoja annetaan huoltajille ja oppilaille sekä hakulomakkeen että verkkosivujen kautta.
- Kunta tarjoaa 6–9 luokan oppilaille mahdollisuutta lukea suomea tai meänkieltä valinnaisena aineena.
- Koulun henkilöstöä kannustetaan meän- ja suomen kielen ja/tai kansallisia vähemmistöjä koskevaan jatkokoulutukseen.
- Peruskoulun jälkeen jokaisella oppilaalla tulee olla kansallisia vähemmistöjä, heidän kulttuuriaan, kieltään, historiaan ja uskontoaan koskevia tietoja.

- Kunta kannustaa vapaa-ajankotien, esikoulujen ja koulujen henkilöstöä yhteistyöhön ja toimintavaihtoon Suomen puolella sijaitsevien Pellon, Kolarin ja Muonion rajakuntien kanssa.
- Kunnan koulunjohtajat, esikoulupäälliköt ja vähemmistökoordinaattori tapaavat vuosittain vapaa-ajankodeissa, esikouluissa ja kouluissa järjestetyn vähemmistökielisen työn läpikäynnin tiimoilta.
- Kunnan koulunjohtajat vastaavat siitä, että vanhempia vuosittain informoidaan oikeudesta äidinkielenopetukseen, joka voidaan järjestää valinnaisena tai taatun opetusajan ulkopuolella sekä vähemmistökielen opiskelun tärkeydestä koulussa.
- Peruskoulun kaikille oppilaille on tarjottava meänkielen ja suomen opiskelumahdollisuutta.
- Kunnan opettajia tulee informoida monikielisyyttä koskevasta tutkimuksesta.
- Kunnan esikoulu ja koulut välittävät monikielisyyttä sekä tornionlaaksolaista ja suomalaista kulttuuria koskevia tietoja. Oppilaille opetetaan kotiseutunsa meänkielisiä paikannimiä.
- Kunnan koulujen tehtävänä on parantaa vähemmistökielten asemaa mm. informoimalla monikielisyyden tuomista eduista.
- Kunnan pedagogeja tuetaan meänkielisen oppiaineiston kehitystyössä.

6 Sosiaalipalvelu ja sairaanhoito

Lainsäädäntö

”Hallintoalueeseen kuuluvan kunnan on tarjottava pyytävälle mahdollisuutta saada koko tai olennaista osaa vanhustenhuollon piiriin kuuluvasta palvelusta ja huolenpidosta suomea, meänkieltä tai saamea hallitsevalta henkilöstöltä (*Laki 2018:1367*).”

(*18§ § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*)

”Mihinkään hallintoalueeseen kuulumattoman kunnan on tarjottava pyytävälle mahdollisuutta saada koko tai olennainen osa vanhustenhuollon piiriin kuuluvasta palvelusta ja huolenpidosta suomea, jiddiisiä, meänkieltä, romania tai saamea hallitsevalta henkilöstöltä, mikäli kunnassa on saatavilla henkilöstöä, jolla on asianomaiset kielitaidot. Sama seikka koskee jonkin kielen hallintoalueeseen kuuluvaa kuntaa muiden kielten osalta. Laki (2018:1367)”.

(*18a§ § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*)

”Kunnan on lainkohtien 18 ja 18 a §§ mukaan tarjottavan huolenpidon piirissä huomioitava ikääntyneiden tarve kulttuuri-identiteettinsä säilyttämiseen. Laki (2018:1367)”.

(*18b§ § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*)

18 c § Kunnan on informoitava vanhustenhuollon piiriin kuuluvaa apua hakevaa kohtien 18 ja 18 a §§ mukaisen palvelun ja huolenpidon saantimahdollisuuksista. Laki (2018:1367)”.

(18 c § § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk))

11 § mukaan hallintoviranomaisen on toimittava siten, että saatavilla on suomea, meänkieltä ja saamea taitavaa henkilöstöä silloin, kun sitä tarvitaan henkilön yhteyksissä viranomaisen kanssa.

(11 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk))

Toimenpiteet

- Sosiaalipalvelun informaatioaineisto käännetään meän- ja suomen kielelle.
- Ikääntyneille on tarjottava meän- ja suomenkielistä palvelua.
- Sosiaalipalvelun henkilöstölle tarjotaan, ja heitä kannustetaan osallistumaan meänkielen ja/tai suomen jatko-opintoihin.
- Jos sosiaalipalvelun henkilöstö ei hallitse meänkieltä tai suomea, on tulkkia apua toivoville tarjottava sellaista.
- Kunnan on tarjottava ikääntyneille meän- ja suomenkielisiä kulttuuritapahtumia esimerkiksi musiikkia sekä meän- tai suomenkielisten tekstien ääneen lukua.
- Kunnan tulee tarjota ikääntyneille meän- ja suomenkielisiä päivä- ja aikakauslehtiä tai muuta luettavaa (tarvittaessa muiden kansallisten vähemmistöjen kielillä).
- Kunnan on pyrittävä luomaan tornionlaaksolaisia ja suomalaisia miljöitä erityisasuntojen palvelujen käyttäjille. Heille tarjotaan esimerkiksi vähemmistökielisiä lehtiä ja/tai kirjoja sekä muita aktiviteetteja.